

3. ЕВОЛЮЦІЯ ПРЕЗИДЕНТСЬКОЇ ВЛАДИ В США Левчук М.В.
<http://lcslaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/1-10-2015/item/199-evolyutsiya-prezydentskoyi-vlady-v-ssha-levchuk-m-v>

4. Кучеренко П. А. Конституція США и еволюція президентської влади // Санкт-Петербург, 2010. № 4 (291). С. 164-172.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАКОНОДАВЧОЇ ІНІЦІАТИВИ В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Киришун Ю.В., здобувач ступеня вищої освіти бакалавра 2 курсу Навчально-наукового інституту №3, Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: доцент кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук **Терещенко Л.В.**

Аналізуючи поняття законодавчої ініціативи, можна зазначити, що існує багато різних думок, науковців, які відрізняються. Одні вважають, що законодавча ініціатива – це стадія законодавчого процесу, яка полягає у внесенні уповноваженим органом або посадовою особою до парламенту офіційної пропозиції про прийняття, зміну або скасування законодавчого акта [5].

В Україні законодавча ініціатива — це звернення суб'єкта права законодавчої ініціативи, визначеного Конституцією України, до Верховної Ради України стосовно прийняття нового закону, припинення чинності або зміни чинного закону, яке здійснюється шляхом подання проекту закону на розгляд Верховної Ради України [4].

Реалізація права законодавчої ініціативи – внесення законопроекту – є реакцією на визрілу в суспільстві потребу в урегулюванні нормами права тієї чи іншої соціальної проблеми. Виявлення такої проблеми є завданням суб'єктів права законодавчої ініціативи [5].

Народна законодавча ініціатива – складний інститут, зміст якої полягає у тому, що визначена законодавством кількість громадян може ініціювати створення або запропонувати готовий законопроект, шляхом внесення його до представницького органу.

Право законодавчої ініціативи – це право певних передбачених в конституційних (законодавчих) нормах суб'єктів (органів, депутатів та ін.) по внесенню законопроектів в палату парламенту [1].

Право законодавчої ініціативи залежить від форми правління, прийнятої в тій чи іншій країні.

У країнах з парламентарними формами правління суб'єктів права законодавчої ініціативи в більшості випадків двоє: окремі депутати і уряд. У Великобританії та інших країнах сфери впливу англійського права відповідне право формально зарезервоване тільки за парламентаріями, і члени уряду можуть вносити законопроекти лише як депутати. Наприклад, у Великобританії нижня палата визначає з-поміж своїх членів 20 депутатів, яким надається пріоритет у внесенні законопроектів на розгляд палати. Можливість внесення

законопроектів на розгляд парламенту окремими депутатами обмежується також і тим, що такі законопроекти вносяться лише протягом 13 днів на рік. Ще один британський механізм обмеження індивідуальної законодавчої ініціативи полягає у тому, що законопроекти, видатки на впровадження яких перевищують певну величину, можуть вноситись виключно урядом. Законопроекти, які вносяться до парламенту, також мають відповідати певним вимогам щодо форми і змісту (наприклад, не повинні суперечити конституції, іншим законам тощо) – у випадку, якщо проект не відповідає таким вимогам, він не повинен включатись до порядку денного.

Коло суб'єктів права законодавчої ініціативи в країнах із змішаною республіканською і парламентарними формами правління не обмежується вищеназваними. У багатьох країнах Центральної та Східної Європи, це право належить президентам. У Швейцарії відповідним правом наділені кантони, а у Португалії і Узбекистані — представницькі органи автономій. В Австрії, Естонії, Латвії, Словаччині, Угорщині і Японії суб'єктами права законодавчої ініціативи визнані комісії (комітети) парламентів, в Естонії і Португалії — парламентські фракції, в Чехії — представницькі органи місцевого самоврядування. Суб'єктами права законодавчої ініціативи в Україні є: Президент України, народні депутати України, Кабінет Міністрів України. Кожен з яких встановлює для себе певний порядок роботи з законопроектами, які вносяться ними до Верховної Ради України.

Найширше коло суб'єктів права законодавчої ініціативи встановлене в Італії і Швеції. В Італії до таких суб'єктів, крім уряду і депутатів, віднесені постійні комісії, парламентські фракції і в межах їхньої компетенції — консультативний орган при парламенті та уряді (національна рада економіки і праці) та представницькі органи, створювані в областях. У Швеції право законодавчої ініціативи належить уряду, депутатам парламенту, постійним комісіям, ревізорам та деяким іншим органам і посадовим особам.

У цілому ряді країн суб'єктами права законодавчої ініціативи проголошені палати парламенту. Звичайно це означає, що законодавча функція здійснюється представницьким органом. Однак у деяких випадках законопроекти можуть бути внесені в нижню палату від імені верхньої палати парламенту. Суб'єктом права законодавчої ініціативи названі верхні палати парламентів в Австрії, Польщі, Чехії та Хорватії. Характерно, що відповідні законопроекти нерідко вносяться в нижню палату через уряд.

Особливістю парламентаризму Австрії, Білорусі, Іспанії, Італії, Латвії, Литви, Македонії, Румунії, Словенії є так звана народна законодавча ініціатива. Однак майже в усіх випадках право законодавчої ініціативи практично узурповане урядом та його главою (у Франції саме прем'єр-міністр, крім депутатів, визнаний суб'єктом такого права). Урядові законопроекти можуть бути внесені безпосередньо прем'єр-міністром чи окремими міністрами за змістом їхніх повноважень або через депутатів — представників парламентської більшості, на яку уряд спирається. Останнє трапляється нечасто і пов'язане з тактикою уряду. Тому не дивно, що переважна більшість прийнятих законів пропонується урядом. Законопроекти, ініціаторами яких є окремі депутати, мають перспективу стати законами лише в разі підтримки їх

парламентською більшістю. Домінуюча роль уряду в реалізації права законодавчої ініціативи знаходить свій вияв і безпосередньо під час внесення законопроектів. У Бельгії, Франції та в деяких інших країнах ініціативи уряду оформляються як законопроекти, а ініціативи окремих депутатів — як законопропозиції. При розгляді в парламенті перші мають пріоритет.

Ще одним із важливих механізмів зменшення кількості законопроектів та підвищення їх якості є дозаконодавча експертиза проектів законів, яка впроваджена у багатьох парламентах світу. Суть цієї експертизи полягає у тому, що перед початком розгляду законопроекту він оприлюднюється, після чого юристи та експерти можуть висловити свої зауваження до нього. У Великобританії така експертиза проводиться окремими комітетами, які аналізують текст поданого законопроекту, після чого готують письмовий звіт стосовно цього законопроекту. На підставі такого звіту уряд доопрацьовує законопроект і підвищує його якість, або ж висловлює свою аргументовану незгоду з висновками, відображеними у звіті.

З метою забезпечення належної якості законопроектів, які вносяться на розгляд парламенту, у Великобританії запроваджено обов'язковість їх візування спікером та посадовими особами апарату відповідної палати. На відміну від України, де функції контролю за дотриманням вимог Регламенту щодо оформлення законопроектів здійснюються Комітетом з питань Регламенту, депутатської етики та забезпечення діяльності Верховної Ради України, у Палаті громад британського парламенту відповідні функції здійснюються посадовими особами Офісу з питань законодавства, які тісно взаємодіють з посадовими особами уряду, що готують законопроекти до внесення на розгляд палати. Ще одним інструментом забезпечення належної якості законопроектів є наділення спікера Палати громад та голів відповідних комітетів палати правом відхиляти поправки до законопроектів, які є технічно недосконалими, суперечать концепції законопроекту або іншим законам Великобританії (цей інструмент використовується лише нижньою палатою, в Палаті лордів голови комітетів та спікер таким правом не наділені).

Також, у Великобританії на відміну від України, де законопроекти, розглянуті комітетами, можуть обговорюватись у сесійній залі парламенту за процедурою повного обговорення, у практиці роботи Палати громад діє правило: якщо комітет обговорив законопроект, то його обговорення у сесійній залі не проводиться. Тим самим усувається дублювання діяльності комітетів парламентом.

Проаналізувавши законодавчу ініціативу можна зробити висновок, що без зміни політичних еліт навряд чи можна просунутись вперед.

Реалізація права законодавчої ініціативи в парламентах є чи не найважливішою стадією законодавчого процесу. Від ініціаторів того чи іншого законопроекту залежить не тільки сам факт започаткування закону, а і його зміст. Водночас зміст закону визначається і в подальшому проходженні законопроекту в парламенті, тобто в наступних стадіях законодавчого процесу.

Правовим наслідком реалізації права законодавчої ініціативи є обов'язок парламенту розглянути подані законопроекти.

Конституції більшості країн закріплюють коло суб'єктів законодавчої ініціативи, і перелік цих суб'єктів може бути різним.

В парламентських державах основним суб'єктом законодавчої ініціативи є уряд. Деякі законопроекти, наприклад, про державний бюджет може внести лише уряд.

В федеративних державах цим правом наділені законодавчі легіслатури суб'єктів федерації.

В президентських і напівпрезидентських республіках право законодавчої ініціативи широко використовує президент.

Групи депутатів певної кількості (як правило досить великої) теж наділені правом законодавчої ініціативи, в деяких країнах і окремі депутати володіють цим правом (Єгипет, Польща).

Деякі органи держави володіють правом законодавчої ініціативи, але лише з питань, віднесених до їх відання (в Бразилії – федеральний Верховний Суд, Генеральний прокурор)

В деяких країнах є види законопроектів, які можуть вноситися лише у верхню палату парламенту, або лише у нижню палату (наприклад, фінансові законопроекти).

У деяких країнах (США, Швейцарії, Австрії, Іспанії, Італії, на Кубі) існує інститут народної ініціативи, сутність якого полягає в тому, що громадяни, які зібрали встановлену конституцією кількість голосів виборців, можуть вимагати від парламенту розгляду законопроекту.

Список використаних джерел:

1. Державне право зарубіжних країн: Навч. посіб. / Б.В. Калиновський, О.Я. Лапка, Л.М. Козодой, К.В. Тарасенко. Київ : КНТ, 2012. 528с.
2. Шаповал В. М. Конституційне право зарубіжних країн: АртЕк, 2002. 264 с.
3. Сарторі Дж. Порівняльна конституційна інженерія. Дослідження структур, мотивів і результатів : [пер. з 2-го англ. вид.] / Дж. Сарторі. Київ : АртЕк, 2001. 224 с.
4. Кравченко В. В. Конституційне право України: Навчальний посібник.- Вид. 3-тє, виправл. та доповн. Київ: Атіка, 2004 512 с.
5. Погорелова З.О. Проблеми реалізації права законодавчої ініціативи в діяльності українського парламенту // Парламентська реформа: теорія і практика.– К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2001. Вип. 6. С. 210 – 223.

ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНОГО ТЛУМАЧЕННЯ

Кирюшко О.С., інспектор відділення СПС відділу соціально-виховної та психологічної роботи Божковської виправної колонії №16 А, слухач Академії Державної пенітенціарної служби України

Верховенство права є основою демократичного розвитку суспільства та основним принципом, що передбачає визнання, гарантування прав та свобод